



วารสารธรรมเพื่อชีวิต

JOURNAL OF DHAMMA FOR LIFE

ISSN: 2822-048X

<https://soo8.tci-thaijo.org/index.php/dhammalife/index>

Original Research Article

An Analysis of the Main Principles of Legal Philosophy Appearing In The Dutiyaparajika from the Samantapasadika Scriptures

ศึกษาวิเคราะห์หลักนิติปรัชญาที่ปรากฏในทุติยปาราชิกจากคัมภีร์สมันตปาสาทิกา

Phramaha Suphon Santikaro^{1*}, & Phrametheevachirapirat²พระมหาสุพร สนติกโร^{1*}, & พระเมธีวชิราภีรัต²

ARTICLE INFO

Name of Author & Corresponding Author: *

1. Phramaha Suphon Santikaro*

พระมหาสุพร สนติกโร
Mahamakut Buddhist University,
Thailand.
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Email: suporn.watsom@gmail.com

2. Phrametheevachirapirat

พระเมธีวชิราภีรัต
Mahamakut Buddhist University,
Thailand.
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Email: phraborommatat@gmail.com

คำสำคัญ:

นิติปรัชญา, ทุติยปาราชิก, คัมภีร์สมันตปาสาทิกา
พระวินัยปิฎก, หลักกฎหมายธรรมชาติ

Keywords:

Legal Philosophy, Dutiyaparajika,
Samantapasadika Vinaya Pitaka, Natural
Law Principles

Article history:

Received: 07/07/2025
Revised: 25/08/2025
Accepted: 20/09/2025
Available online: 30/10/2025

How to Cite:

Santikaro, P. & Vachirapirat, P. (2025). An Analysis of the Main Principles of Legal Philosophy Appearing In The Dutiyaparajika from the Samantapasadika Scriptures. *Journal of Dhamma for Life*, 31(4), 554-565.

ABSTRACT

This research aimed to: 1) study theoretical concepts of legal philosophy, 2) examine the content and key principles of the Dutiyaparajika as presented in the Samantapasadika scripture, and 3) analyze the principles of legal philosophy reflected in the Dutiyaparajika according to the Samantapasadika commentary. This research was qualitative, employing documentary research through content analysis of the Tripitaka, Buddhist commentaries, academic literature, and related research studies.

The findings revealed that legal philosophy refers to the body of knowledge concerned with the nature and foundations of law, emphasizing interpretations grounded in morality and justice. The principles of legal philosophy appearing in the Dutiyaparajika of the Samantapasadika demonstrate that the disciplinary rules of Buddhism (Vinaya) serve not only to maintain the purity and orderliness of the monastic community but also connect significantly to principles of justice and societal laws, particularly regarding the act of theft. The Dutiyaparajika clearly parallels secular criminal law, illustrating the interrelationship between Buddhist discipline and general legal principles governing society. The results of this study provide valuable insights for interpreting and applying Buddhist disciplinary rules in contemporary contexts characterized by increased complexity. Furthermore, the research highlights the significance of the Samantapasadika commentary in preserving and transmitting the Buddhist Vinaya effectively within the modern era.



ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย
Thai-Journal Citation Index Centre

<https://so08.tci-thaijo.org/index.php/dhammalife/index>

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีด้านนิติปรัชญา 2) ศึกษาเนื้อหาและสาระสำคัญของทฤษฎีปาราชิกตามที่ปรากฏในคัมภีร์สมันตปาสาทิกา และ 3) วิเคราะห์หลักนิติปรัชญาที่สะท้อนอยู่ในทฤษฎีปาราชิกจากคัมภีร์สมันตปาสาทิกา โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหาเอกสาร (Documentary Research) จากพระไตรปิฎก อรรถกถา งานวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยพบว่า นิติปรัชญา หมายถึง องค์ความรู้ที่ศึกษาเกี่ยวกับหลักกฎหมายและธรรมชาติของกฎหมาย โดยเน้นการตีความบนพื้นฐานของคุณธรรมและความถูกต้องชอบธรรม หลักนิติปรัชญาที่ปรากฏในทฤษฎีปาราชิกจากคัมภีร์สมันตปาสาทิกา แสดงให้เห็นชัดเจนว่ากฎเกณฑ์ของพระวินัยไม่ได้มุ่งรักษาความบริสุทธิ์ของสงฆ์เท่านั้น แต่ยังเชื่อมโยงกับหลักความยุติธรรมในสังคมโลกอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะประเด็นการลักทรัพย์ที่มีลักษณะสอดคล้องกับกฎหมายอาญาทางโลก ซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างพระธรรมวินัยกับหลักกฎหมายที่ใช้ควบคุมสังคมโดยทั่วไป ผลการศึกษานี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการตีความและปฏิบัติตามพระวินัยในบริบทที่สังคมปัจจุบันมีความซับซ้อนยิ่งขึ้น อีกทั้งยังช่วยให้เกิดความเข้าใจในคุณค่าของคัมภีร์สมันตปาสาทิกาที่มีต่อการรักษาและสืบทอดหลักพระธรรมวินัยอย่างมีประสิทธิภาพในยุคปัจจุบัน

บทนำ

พระวินัยเป็นพุทธบัญญัติที่กำหนดความประพฤติ ความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียม และการปฏิบัติของพระภิกษุและภิกษุณี พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติพระวินัยขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ 10 ประการ เช่น การรักษาความเรียบร้อยของสงฆ์ ป้องกันกิเลส และสร้างความสามัคคีในสังคมสงฆ์ (วิ.มหา.2/20/369) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) การบัญญัติสิกขาบทมักเกิดขึ้นจากเหตุการณ์หรือปัญหาที่เกิดขึ้นจริง ทำให้เกิดการประชุมสงฆ์และบัญญัติสิกขาบทเพื่อป้องกันความประพฤติที่ไม่เหมาะสม ในบรรดาสิกขาบท พระอาบัติปาราชิกถือเป็นอาบัติหนักที่สุด โดยเฉพาะ ทฤษฎีปาราชิก ว่าด้วยการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ มีความซับซ้อนในการวินิจฉัยองค์ประกอบความผิด การตรวจสอบต้องพิจารณา 5 ฐานะ คือ วัตถุ กาล ประเทศ ราคา และการใช้สอย (วิ.มหา./175/109) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) แม้ว่าจะมีงานวิจัยหลายชิ้นเกี่ยวกับพระวินัย แต่ยังคงขาดการวิเคราะห์ หลักนิติปรัชญา ที่ปรากฏในทฤษฎีปาราชิกอย่างละเอียด โดยเฉพาะจากคัมภีร์ สมันตปาสาทิกา ซึ่งให้ความเห็นเชิงลึกเกี่ยวกับการตีความ การวินิจฉัย และการลงโทษพระภิกษุผู้กระทำความผิด การศึกษาหลักนิติปรัชญาจะช่วยให้เข้าใจเหตุผลและหลักการของการบัญญัติพระวินัยอย่างลึกซึ้ง และสามารถตีความให้สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน โดยเฉพาะในยุคที่เทคโนโลยีและรูปแบบทรัพย์สินมีความซับซ้อน

นิติปรัชญา หมายถึง การศึกษาและวิเคราะห์หลักการความรู้เกี่ยวกับกฎหมายหรือธรรมชาติ มุ่งเน้นการทำความเข้าใจโครงสร้าง การใช้ แม่บทของกฎหมาย และการตีความเพื่อให้เหมาะสมกับสังคม (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542) แนวคิดหลัก ได้แก่



- 1) กฎหมายธรรมชาติ กฎหมายต้องสอดคล้องกับคุณธรรม
- 2) กฎหมายบ้านเมือง กฎหมายต้องเป็นไปตามที่รัฐกำหนด
- 3) แนวคิดเชิงวิพากษ์ กฎหมายถูกใช้เพื่อสนับสนุนความยุติธรรมหรือสร้างความเหลื่อมล้ำในสังคม

ทฤษฎีปราชิกตามคัมภีร์สมันตปาสาทิกา มีสาระสำคัญ 3 ประเด็น ได้แก่

- 1) การใช้และตีความทฤษฎีปราชิกในการวินิจฉัยการละเมิดศีล
- 2) กระบวนการวินิจฉัยและการลงโทษพระภิกษุผู้ละเมิด
- 3) ทศนะเชิงจริยศาสตร์ที่เน้นการรักษาความบริสุทธิ์และความศักดิ์สิทธิ์ของสังฆมณฑล

ถึงแม้ทฤษฎีปราชิกจะมีบทบาทชัดเจน แต่ในงานวิจัยยังไม่มีมีการวิเคราะห์ หลักนิติปรัชญาที่อยู่เบื้องหลัง อย่างเป็นระบบ การศึกษาครั้งนี้จึงมีความจำเป็นเพื่อเติมเต็มช่องว่างความรู้ดังกล่าว โดยเฉพาะการตีความหลักกฎหมายธรรมชาติ กฎหมายบ้านเมือง และแนวคิดเชิงวิพากษ์ที่สะท้อนผ่านทฤษฎีปราชิก ซึ่งจะช่วยให้การวินิจฉัยกรณีปัญหาใหม่ ๆ ของพระสงฆ์สามารถทำได้ถูกต้องเหมาะสม และรักษาพระธรรมวินัยให้อยู่คู่สังคมอย่างมั่นคง

ผลการศึกษาสามารถใช้เป็นแนวทางในการตีความและปฏิบัติตามพระวินัยในบริบทสังคมปัจจุบันที่มีความซับซ้อนยิ่งขึ้น อีกทั้งยังช่วยสร้างความเข้าใจและคุณค่าในคัมภีร์สมันตปาสาทิกา เพื่อการรักษาและสืบทอดหลักพระธรรมวินัยอย่างมีประสิทธิภาพในยุคปัจจุบัน

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดในการวิจัย

นิติปรัชญา

นิติปรัชญาเป็นสาขาหนึ่งของวิชากฎหมายที่มุ่งศึกษาธรรมชาติของกฎหมาย หลักการ และปรัชญาที่อยู่เบื้องหลังกฎหมาย โดยไม่จำกัดเพียงการบังคับใช้กฎหมาย แต่ยังมุ่งพิจารณาถึงคุณค่า ความยุติธรรม และความเหมาะสมทางจริยธรรมของกฎหมาย การศึกษาในสาขานี้ช่วยให้เข้าใจว่า กฎหมายไม่ได้เป็นเพียงชุดข้อบังคับ แต่เป็นเครื่องมือที่สะท้อนและจัดการกับความสัมพันธ์ทางสังคมของมนุษย์ หลักการสำคัญที่นิติปรัชญานำมามีดังนี้

1. กฎหมายสะท้อนคุณธรรมและความถูกต้องชอบธรรม ทฤษฎีนี้เสนอว่ากฎหมายควรมีรากฐานจากคุณธรรมและความยุติธรรม ไม่ใช่เพียงการบังคับใช้กฎหมายโดยเคร่งครัด นักนิติปรัชญาอย่าง Aquinas, T. (1947) มองว่ากฎหมายที่ดีต้องสอดคล้องกับธรรมชาติของความเป็นดีและความถูกต้องชอบธรรม (Natural Law Theory) ตัวอย่างเช่น Thomas Aquinas แยกกฎหมายออกเป็น eternal law, natural law, human law และ divine law เพื่อเน้นว่า กฎหมายมนุษย์ต้องสอดคล้องกับหลักคุณธรรมและความยุติธรรมโดยรวม



2. กฎหมายเป็นเครื่องมือในการควบคุมและรักษาความยุติธรรมในสังคม กฎหมายทำหน้าที่เป็นกลไกในการรักษาระเบียบและควบคุมพฤติกรรมของบุคคลในสังคม เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและความยุติธรรมตามหลักสังคมวิทยา นักนิติปรัชญาสมัยใหม่ เช่น ปอนด์ (Pound, 1910 เสนอแนวคิด “กฎหมายในฐานะวิศวกรรมสังคม (Law as Social Engineering)” ซึ่งมองว่ากฎหมายเป็นเครื่องมือในการปรับสมดุลผลประโยชน์ของสมาชิกในสังคม และแก้ไขความขัดแย้งอย่างเป็นระบบ

3. การตีความกฎหมายต้องพิจารณาบริบทของสังคมและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง (Contextual Interpretation) การตีความกฎหมายไม่ควรจำกัดอยู่เพียงข้อความในตัวกฎหมาย แต่ต้องพิจารณาถึงบริบททางสังคม วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ของสังคมที่กฎหมายบังคับใช้

แนวคิดนี้สะท้อนในความจริงทางกฎหมาย (Legal Realism) ของนักนิติปรัชญาเช่น โฮลล์มส์ (Holmes, O. W. Jr., 1897) ซึ่งเน้นว่าผลของการตัดสินคดีขึ้นอยู่กับการใช้กฎหมายในบริบทสังคมจริง ไม่ใช่เพียงหลักเกณฑ์ทางทฤษฎีนิติปรัชญาช่วยให้เราเข้าใจว่า กฎหมายไม่ใช่เพียงชุดข้อบังคับที่ต้องปฏิบัติ แต่เป็นปรัชญาที่สะท้อนความยุติธรรม คุณธรรม และความเหมาะสมทางสังคม การศึกษานิติปรัชญาจึงเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการสร้างและตีความกฎหมายอย่างรอบด้าน

หลักพระธรรมวินัยและทฤษฎีปาราชิก

ทฤษฎีปาราชิก เป็นความผิดครั้งที่สองที่พระสงฆ์ต้องสละสมณเพศตามพระวินัย การกระทำผิดดังกล่าวถือเป็นการละเมิดข้อกำหนดขั้นร้ายแรง (ปาราชิก) ที่ถือเป็นข้อบังคับขั้นสูงสุดในวินัยสงฆ์ ซึ่งพระสงฆ์ผู้กระทำความผิดจะไม่สามารถกลับเข้าสู่สมณเพศได้อีก (พระไตรปิฎก มัชฌิมนิกาย สุตตันตปิฎก) คัมภีร์ สมันตปาสาทิกา ให้อาณัติเกี่ยวกับเหตุปาราชิกและหลักการลงโทษทางพระวินัยไว้อย่างชัดเจน โดยเน้นถึงความร้ายแรงของการละเมิด เช่น การล่วงละเมิดทางเพศ การลักทรัพย์ หรือการกระทำใดที่ทำให้ลายศีลธรรมและความสงบเรียบร้อยของสงฆ์ (สมันตปาสาทิกา, 2547) การลงโทษที่กำหนดนี้สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามรักษาความบริสุทธิ์ของสงฆ์และการคงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือทางศีลธรรมของสงฆ์ หลักการทางพระวินัยนี้ยังสะท้อนถึงความเชื่อมโยงระหว่างกฎเกณฑ์ทางศาสนาและความยุติธรรมในสังคมโลก เช่น การลักทรัพย์ ซึ่งในทางพุทธศาสนาเป็นความผิดร้ายแรงที่นำไปสู่ปาราชิก และในทางกฎหมายสากลก็ถือเป็นอาชญากรรมร้ายแรงที่ต้องได้รับโทษตามกฎหมายอาญา การเปรียบเทียบนี้ทำให้เห็นว่าหลักพระธรรมวินัยมีความสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องความยุติธรรมและการรักษาระเบียบสังคมในระดับโลก (Gombrich, 2009; Harvey, 2013)

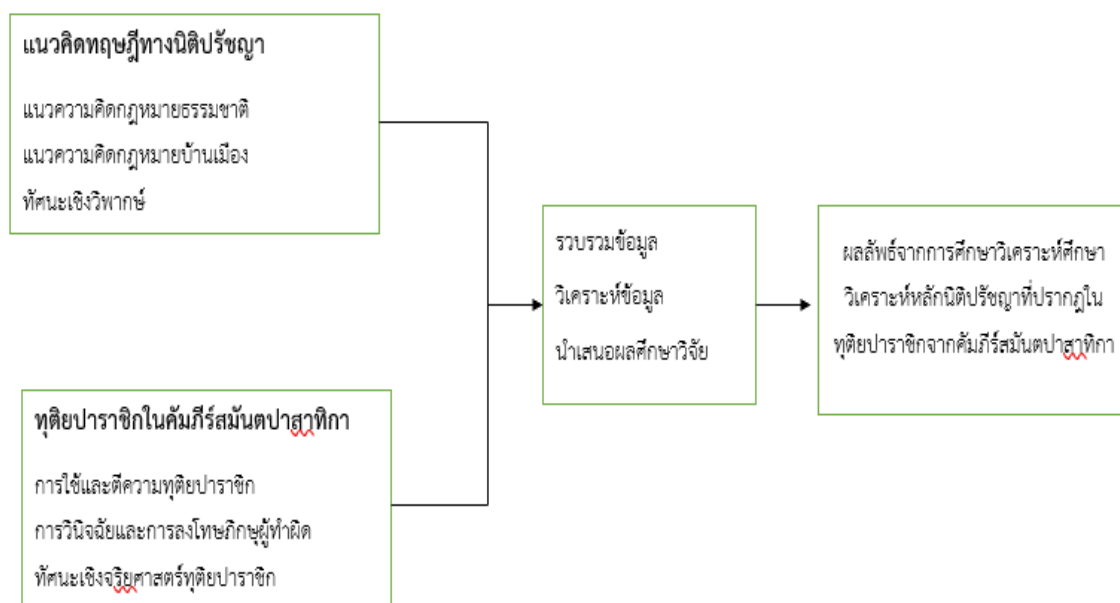
ดังนั้น การศึกษาทฤษฎีปาราชิกและหลักพระธรรมวินัยจึงไม่เพียงแต่เป็นการเข้าใจข้อปฏิบัติของสงฆ์ แต่ยังสะท้อนถึง คุณค่าของกฎเกณฑ์ทางศีลธรรมที่มีผลต่อสังคมโดยรวม และเป็นกรณีศึกษาในการเปรียบเทียบระหว่างศีลธรรมทางศาสนาและกฎหมายทางโลก

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยด้านนิติปรัชญาในบริบทไทยมักมุ่งเน้นไปที่การตีความกฎหมายโดยคำนึงถึงบริบททางสังคม วัฒนธรรม และศาสนา โดยเฉพาะการเชื่อมโยงหลักกฎหมายกับหลักธรรมเพื่อควบคุมพฤติกรรมของสังคมให้เกิดความสงบเรียบร้อยและเป็นธรรม (จันทร์เจริญ, 2561) หลักคิดนี้สะท้อนแนวทาง “กฎหมายที่มีคุณธรรม” ซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่เพียงกฎหมายรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายแพ่ง แต่ยังรวมถึงหลักวินัยและจริยธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา การศึกษาเอกสารทางพระพุทธศาสนา เช่น พระไตรปิฎก อรรถกถา และคัมภีร์สมันตปาสาทิกา มีความสำคัญอย่างยิ่งในการวิเคราะห์เนื้อหาและสาระสำคัญของกฎพระวินัย (วิชชวรกร, 2559) เพราะกฎพระวินัยไม่ได้เป็นเพียงข้อกำหนดสำหรับพระภิกษุเท่านั้น แต่ยังสะท้อนปรัชญาเชิงกฎหมายที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับสังคมทั่วไปในด้านการควบคุมพฤติกรรมและส่งเสริมคุณธรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้องยังชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่าง หลักพระธรรมวินัยและหลักนิติปรัชญา ซึ่งทั้งสองมีจุดร่วมในเรื่องการสร้างความเป็นระเบียบ ความยุติธรรม และการป้องกันความเสียหายต่อสังคม (พรหมมาศ, 2563) การศึกษารูปแบบเชิงเปรียบเทียบนี้ช่วยให้เกิดความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับบทบาทของศีลธรรมและกฎหมายในการจัดการสังคม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในงานวิจัยด้านกฎหมายไทยร่วมสมัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวินัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์หลักนิติปรัชญาที่ปรากฏในทฎติยปาราชิกจากคัมภีร์สมันตปาสาทิกา” จากการทบทวนวรรณกรรมผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดดังต่อไปนี้



แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีหลักนิติปรัชญา
2. เพื่อศึกษาทฤษฎีปราชิกจากคัมภีร์สมันตปาสาทิกา
3. เพื่อวิเคราะห์หลักนิติปรัชญาที่ปรากฏในทฤษฎีปราชิกจากคัมภีร์สมันตปาสาทิกา

สมมติฐานในการวิจัย

1. หลักทฤษฎีปราชิกในคัมภีร์สมันตปาสาทิกา สะท้อนหลักนิติปรัชญาที่เกี่ยวกับความยุติธรรมและคุณธรรมของกฎหมาย
2. กฎเกณฑ์ทางพระวินัยไม่เพียงควบคุมความบริสุทธิ์ของพระสงฆ์ แต่ยังเชื่อมโยงกับหลักความยุติธรรมในสังคมโลก

ระเบียบวิธีในการวิจัย

ประเภทการวิจัย

วิจัยนี้เป็น การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้ วิธีวิเคราะห์เนื้อหาเอกสาร (Documentary Research) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีด้านนิติปรัชญา เนื้อหาและสาระสำคัญของทฤษฎีปราชิกตามคัมภีร์สมันตปาสาทิกา และวิเคราะห์หลักนิติปรัชญาที่สะท้อนอยู่ในทฤษฎีปราชิก

เทคนิคการคัดเลือก

ผู้วิจัยใช้ การคัดเลือกเอกสารเชิงเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกเอกสารที่

1. มีความเกี่ยวข้องกับนิติปรัชญาและพระธรรมวินัย
2. มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับทฤษฎีปราชิกและคัมภีร์สมันตปาสาทิกา
3. เป็นเอกสารที่ได้รับการยอมรับทางวิชาการหรือมีความน่าเชื่อถือ



เครื่องมือในการวิจัย

1. แบบบันทึกการรวบรวมข้อมูล (Data Collection Form) ก่อนการวิเคราะห์เพื่อจัดระบบข้อมูลจากเอกสาร
2. ตารางการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Matrix) สำหรับแยกแยะหัวข้อ ประเด็นสำคัญ และหลักนิติปรัชญาที่ปรากฏในเอกสาร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขั้นรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีและภาษาไทย คัมภีร์อรรถกถาสัมมตปาสาทิกาฉบับภาษาไทย และเอกสารทุติยภูมิอื่น ๆ เช่น ตำรา หนังสือ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความ วารสาร และงานเขียนที่เกี่ยวข้อง
2. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการ วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดย
 - 1) แยกแยะข้อมูลและจัดประเภทตามหัวข้อและเนื้อหาของแต่ละบท
 - 2) ใช้ประเด็นสำคัญในการตีความและอธิบายเนื้อหา
 - 3) จัดหมวดหมู่ข้อมูลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย
3. ขั้นนำเสนอผลการศึกษา ผู้วิจัยเรียบเรียงข้อมูลที่ได้เป็นวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำเสนอผลการศึกษาให้คณะกรรมการตรวจสอบ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ใช้วิธี วิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ (Qualitative Content Analysis)
2. แยกหัวข้อหลักและประเด็นย่อยตามเนื้อหา
3. ตีความและสรุปสาระสำคัญของนิติปรัชญาที่ปรากฏในทุติยปาฐกจากคัมภีร์สมันตปาสาทิกา

ผลการวิจัย

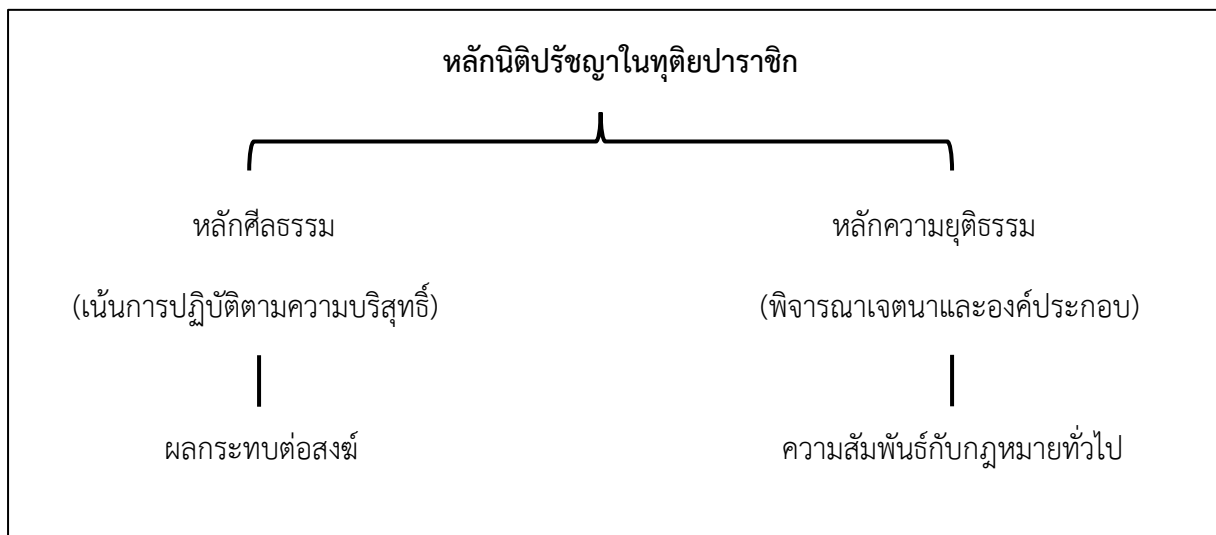
สาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับ แนวคิดทฤษฎีพื้นฐานด้านนิติปรัชญา งานวิจัยนี้วิเคราะห์หลักนิติปรัชญาที่แฝงอยู่ในบทบัญญัติทางพระวินัย โดยใช้คัมภีร์สมันตปาสาทิกาเป็นหลักฐานสำคัญในการตีความ การศึกษาพบว่า แนวคิดของกฎหมายธรรมชาติและกฎหมายบ้านเมืองมีอิทธิพลต่อระบบพระวินัย โดยเฉพาะในเรื่องการพิจารณาความผิดและบทลงโทษ



ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบหลักนิติปรัชญาในทฤษฎีปาราชิกกับกฎหมายทั่วไป

ทฤษฎี/แนวคิด	หลักการสำคัญ	ลักษณะเด่น	ผลต่อระบบกฎหมาย
1. แนวคิดทฤษฎีกฎหมายธรรมชาติ	เชื่อในกฎเกณฑ์ที่สูงกว่ากฎหมายบ้านเมือง ยึดหลักศีลธรรมและความยุติธรรมเน้นสิทธิธรรมชาติ	มีหลักการสากล เชื่อมโยงกับศีลธรรมคุ้มครองสิทธิมนุษยชน พัฒนาหลักสิทธิมนุษยชน	พัฒนาหลักสิทธิมนุษยชน สร้างมาตรฐานความยุติธรรมพัฒนากฎหมายระหว่างประเทศ
2. แนวคิดทฤษฎีกฎหมายบ้านเมือง	เน้นกฎหมายที่บังคับใช้จริงแยกกฎหมายจากศีลธรรมมุ่งความแน่นอนของกฎหมาย	มีความชัดเจน เป็นระบบ บังคับใช้ได้จริง	สร้างความแน่นอนทางกฎหมาย พัฒนาระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร พัฒนาหลักนิติรัฐ
3. ทศนะเชิงวิพากษ์	วิพากษ์ความเป็นกลางของกฎหมาย วิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ คำนึงถึงบริบททางสังคม	มองกฎหมายอย่างรอบด้าน เน้นความเป็นธรรมในสังคม พิจารณาผลกระทบต่อผู้ด้อยโอกาส	ปรับปรุงกฎหมายให้เป็นธรรม คุ้มครองสิทธิผู้ด้อยโอกาส พัฒนากฎหมายให้สอดคล้องกับสังคม

องค์ประกอบของทฤษฎีปาราชิก



จากการศึกษา หลักนิติปรัชญาที่ปรากฏในทฤษฎีปาราชิกจากคัมภีร์สมันตปาสาทิกา งานวิจัยนี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดด้านนิติปรัชญาและพระวินัย โดยพบว่ากฎเกณฑ์ของพระวินัยมิได้มี

จุดมุ่งหมายเพียงเพื่อรักษาความบริสุทธิ์ของสงฆ์ แต่ยังเชื่อมโยงกับหลักความยุติธรรมในสังคมโลกอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในเรื่องการลักทรัพย์ ซึ่งมีแนวคิดสอดคล้องกับกฎหมายอาญาและหลักกฎหมายธรรมชาติ ทุติยปาราชิกเป็นหนึ่งในอาบัติที่ร้ายแรงที่สุดของพระภิกษุ หากมีการลักทรัพย์โดยเจตนาและทรัพย์นั้นมีมูลค่าถึงเกณฑ์ที่กำหนด พระภิกษุจะต้องพ้นจากสมณเพศโดยอัตโนมัติ การกำหนดบทลงโทษนี้มีรากฐานมาจากแนวคิดทางศีลธรรมและนิติปรัชญา โดยมุ่งเน้นให้ผู้ปฏิบัติศาสนาเป็นผู้มีความบริสุทธิ์ทั้งกาย วาจา และใจ คัมภีร์สมันตปาสาทิกาให้ความสำคัญกับกระบวนการวินิจฉัยความผิด โดยต้องตรวจสอบองค์ประกอบหลัก เช่น เจ้าของทรัพย์ ราคาทรัพย์ เจตนาในการลักทรัพย์ และผลกระทบที่เกิดขึ้น

การบัญญัติสิกขาบทนี้ยังสะท้อนความคล้ายคลึงกันระหว่างพระวินัยกับกฎหมายบ้านเมือง แม้ว่าพระวินัยมิใช่กฎหมายที่รัฐกำหนดขึ้น แต่ก็มีโครงสร้างที่สามารถเปรียบเทียบกับกระบวนการพิจารณาตัดสินในระบบกฎหมายทั่วไป ทั้งในแง่ของกระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริง วิธีการตีความ และบทบาทของคณะสงฆ์ในการวินิจฉัยกรณีอาบัติ ในแง่ของจริยศาสตร์ ทุติยปาราชิกมีบทบาทสำคัญในการรักษามาตรฐานศีลธรรมของพระพุทธศาสนา การบัญญัติอาบัตินี้ช่วยป้องกันการละเมิดหลักธรรม และส่งเสริมให้พระภิกษุรักษาศีลอย่างเคร่งครัด เพื่อป้องกันความเสื่อมเสียในสังคมสงฆ์และรักษาความศรัทธาของพุทธศาสนิกชน นอกจากนี้ คัมภีร์สมันตปาสาทิกาได้เสนอแนวทางตีความที่สอดคล้องกับหลักกฎหมายธรรมชาติ โดยชี้ให้เห็นว่าบทลงโทษในพระวินัยไม่ใช่เพียงการกำหนดโทษ แต่เป็นผลแห่งกรรมที่เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ

จากการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า ทุติยปาราชิกมิใช่เพียงข้อห้ามทางศาสนา แต่เป็นระบบที่มีความเชื่อมโยงกับแนวคิดทางกฎหมายและจริยศาสตร์ โดยมีบทบาทในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมสงฆ์และสะท้อนแนวคิดของความยุติธรรม พระวินัยในข้อนี้เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้พระภิกษุรักษาศีลและดำรงชีวิตอย่างเหมาะสมในฐานะผู้สืบทอดพระธรรมวินัย

อภิปรายผล

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ทุติยปาราชิก ไม่เพียงแต่เป็นกฎเกณฑ์ทางพระวินัยเพื่อรักษาความบริสุทธิ์ของสงฆ์ แต่ยังสะท้อนหลักความยุติธรรมและแนวคิดทางกฎหมายที่กว้างขึ้นในสังคม การวิเคราะห์พบว่า ทุติยปาราชิกมีลักษณะคล้ายกับแนวคิด กฎหมายธรรมชาติ (Natural Law) ซึ่งให้ความสำคัญกับศีลธรรมและคุณธรรมเป็นพื้นฐานของการกำหนดกฎหมายและการพิจารณาตัดสิน ในขณะที่เดียวกันก็มีความสอดคล้องกับหลักกฎหมายบ้านเมือง (Positive Law) ที่เน้นการบังคับใช้โดยอำนาจรัฐ (American Psychological Association, 2020)

จากการศึกษาคัมภีร์สมันตปาสาทิกา พบว่า การพิจารณาการละเมิดตุติยปาราชิกต้องพิจารณาองค์ประกอบของความผิด ได้แก่ การมีเจ้าของทรัพย์ มูลค่าของทรัพย์ ความตั้งใจในการลักทรัพย์ และผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อคณะสงฆ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพิจารณาตัดสินในระบบกฎหมายทั่วไปที่เน้นทั้งเจตนาและผลลัพธ์ของการกระทำ (Mens Rea และ Actus Reus) การลงโทษสูงสุดคือการพ้นจากสมณเพศ ซึ่งสะท้อน



แนวคิดเรื่องกรรมในพุทธศาสนาว่าผลแห่งการกระทำเกิดขึ้นตามธรรมชาติ ไม่จำเป็นต้องมีการลงโทษจากภายนอกอย่างเดียว (American Psychological Association, 2020)

ทศิตยปาราชิกยังมีบทบาทสำคัญในการรักษามาตรฐานศีลธรรมของพระพุทธรูป การบัญญัติอาบัตินี้ช่วยป้องกันการละเมิดหลักธรรมและส่งเสริมให้พระภิกษุรักษาศีลอย่างเคร่งครัด ซึ่งไม่เพียงแต่รักษาความศรัทธาของพุทธศาสนิกชน แต่ยังช่วยรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมสงฆ์ การตีความของสมันตปาสาทิกายังชี้ให้เห็นว่าบทลงโทษมิใช่เพียงการกำหนดโทษ แต่เป็นผลธรรมชาติที่เกิดจากการกระทำของผู้ละเมิดเอง ซึ่งสอดคล้องกับหลักจริยศาสตร์ (Ethics) และแนวคิดความยุติธรรมเชิงคุณธรรม (American Psychological Association, 2020)

ดังนั้น ทศิตยปาราชิกจึงสามารถมองได้ว่าเป็นระบบที่เชื่อมโยงระหว่างศีลธรรมของพระภิกษุและหลักกฎหมายของสังคม มีบทบาททั้งในการกำกับพฤติกรรมส่วนบุคคลและรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมสงฆ์ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยด้านนิติปรัชญาและการศึกษาพระวินัยที่ชี้ให้เห็นว่ากฎหมายและศีลธรรมมีความสัมพันธ์เชิงบูรณาการ โดยทั้งสองระบบต่างสนับสนุนให้สังคมดำรงอยู่ได้อย่างสงบสุขและเป็นธรรม (American Psychological Association, 2020)

สรุป

การศึกษานี้พบว่า ทศิตยปาราชิกในพระวินัยปิฎกเป็นกฎหมายสำคัญที่สะท้อนหลักนิติปรัชญาในบริบทของสังคมสงฆ์อย่างชัดเจน ในแง่มุมของนิติปรัชญา ทศิตยปาราชิกไม่ได้เป็นเพียงข้อบังคับทางกฎหมายเพื่อการลงโทษ แต่เป็นกรอบการรักษาความบริสุทธิ์และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคมสงฆ์ การพิจารณาทศิตยปาราชิกใน สมันตปาสาทิกา ยิ่งเน้นย้ำแนวคิดที่ว่ากฎหมายควรสอดคล้องกับศีลธรรมและความยุติธรรม

หลักนิติปรัชญาของทศิตยปาราชิกชี้ให้เห็นว่าการสร้างกฎระเบียบในสังคมสงฆ์มีเป้าหมายหลักเพื่อส่งเสริมคุณธรรมและป้องกันความเสื่อมเสียของคณะสงฆ์ การละเมิดทศิตยปาราชิกจึงไม่ได้ถูกมองเพียงเป็นการละเมิดข้อบังคับทางกฎหมาย แต่เป็นการทำลายความบริสุทธิ์และความน่าเชื่อถือของสังคมสงฆ์ การลงโทษหรือการแยกออกจากสมณเพศจึงเป็นผลลัพธ์ทางวินัยที่เกิดจากการรักษามาตรฐานศีลธรรม ไม่ใช่เป้าหมายปลายทางของกฎหมาย ในเชิงวิชาการ ทศิตยปาราชิกจึงเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของ กฎหมายเชิงคุณธรรม (moral law) ที่อาศัยหลักการทางศีลธรรมเป็นแกนกลางในการบังคับใช้ แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างศีลธรรมกับกฎหมายอย่างเป็นองค์รวม สังคมสงฆ์ไม่ได้พึ่งพาอำนาจภายนอกเพื่อบังคับให้ปฏิบัติตาม แต่ใช้วิธีการสร้างความตระหนักรู้ในคุณธรรมและความรับผิดชอบของบุคคลภายใน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อสาธารณะ

1. ควรเผยแพร่ความเข้าใจเกี่ยวกับพุทธปาราชิกในเชิงนิติปรัชญาให้แก่ประชาชนทั่วไปและผู้ปฏิบัติธรรม เพื่อสร้างความตระหนักรู้ว่ากฎหมายเชิงศีลธรรมสามารถส่งเสริมความยุติธรรมและคุณธรรมในสังคมได้
2. องค์ความรู้ดังกล่าวสามารถใช้เป็นแนวทางในการออกแบบ กฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับในองค์กรสมัยใหม่ ที่เน้นการสร้างคุณธรรมและความรับผิดชอบส่วนบุคคล แทนการลงโทษเพียงอย่างเดียว

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการอบรมและให้ความรู้แก่พระภิกษุสงฆ์ เพื่อให้เข้าใจหลักพระวินัยอย่างชัดเจนและถูกต้องในสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง
2. ควรมีการจัดทำคู่มือหรือแนวปฏิบัติในการวินิจฉัยอาบัติที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน ที่ทันสมัยและชัดเจน เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งและการตีความผิดที่อาจเกิดขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษา การเปรียบเทียบพุทธปาราชิกกับกฎหมายเชิงคุณธรรมในวัฒนธรรมและศาสนาอื่น เพื่อวิเคราะห์แนวทางการบังคับใช้กฎหมายเชิงศีลธรรมในบริบทสังคมที่แตกต่าง
2. การวิจัยเชิงประจักษ์ (empirical study) สามารถนำเสนอ ผลกระทบของพุทธปาราชิกต่อพฤติกรรม และวินัยของพระภิกษุ เพื่อประเมินประสิทธิภาพของกฎหมายเชิงคุณธรรม
3. ควรพัฒนากรอบแนวคิดทางนิติปรัชญาที่ผสมผสาน ศีลธรรม ความยุติธรรม และการป้องกันความเสื่อมเสียของสังคม สำหรับการประยุกต์ใช้ในบริบทสังคมสมัยใหม่

เอกสารอ้างอิง

- จันทร์เจริญ. (2561). การศึกษาแนวคิดนิติปรัชญาในบริบทไทย. วารสารวิชาการกฎหมายไทย, 12(2), 45–67.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พรหมมาศ. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพระธรรมวินัยกับหลักนิติปรัชญา: การศึกษาเชิงเปรียบเทียบ. วารสารกฎหมายและศาสนา, 5(1), 23–41.
- สมันตปาสาทิกา. (2547). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: อาทรการพิมพ์.



วิชชวรากร. (2559). *การวิเคราะห์กฎพระวินัย: การประยุกต์ใช้ในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

American Psychological Association. (2020). *Publication manual of the American Psychological Association* (7th ed.). Washington, DC: Author.

Aquinas, T. (1947). *Summa Theologica*. New York: Benziger Brothers.

Gombrich, R. (2009). *What the Buddha Thought*. Oxford: Equinox Publishing.

Harvey, P. (2013). *An Introduction to Buddhism: Teachings, History and Practices*. Cambridge: Cambridge University Press.

Holmes, O. W., Jr. (1897). *The Common Law*. Boston: Little, Brown and Company.

Pound, R. (1910). *Law as Social Engineering*. Boston: Little, Brown and Company.